

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

287.8
G25
A

GAZDÁLKODÁS

XIV. évf.

U. S. DEPT. OF AGRICULTURE
NATIONAL AGRICULTURAL LIBRARY

MAY 27 1970

CURRENT SERIAL RECORDS

A TARTALOMBÓL

DIMÉNY IMRE:

A magyar mezőgazdaság 25 éve

LÁZÁR VILMOS:

Lenin és az agrárkérdés

TÓTH SEBESTYÉN:

A lucernamag-termesztési módok
ökonómiai értékelésének
főbb eredményei

PÁLOVICS BÉLÁNÉ:

Vita az agrár-társadalmi viszonyokban várható változásokról

70

4

GAZDÁLKODÁS

TARTALOM

<i>Dimény Imre</i> : A magyar mezőgazdaság 25 éve	1
<i>Lázár Vilmos</i> : Lenin és az agrárkérdés	15
<i>Guoth Ernő</i> : A mezőgazdasági nagyüzemek közötti területrendezés problémái	27
<i>Tóth Sebestyén</i> : A lucernamag-termesztési módok ökonómiai értékelésének főbb eredményei	37

A GAZDÁLKODÁS GYAKORLATÁBÓL

<i>Szederkényi Henrik</i> : A gazdálkodás értékelése az állami gazdaságokban	45
--	----

SZEMLE

Vita az agrár-társadalmi viszonyokban várható változásokról (<i>Pálovics B.-né</i>)	51
Kalifornia szőlőtermesztése (<i>Baranyi J.</i>)	57
Országos tanácskozás a mezőgazdaság energiaellátásáról (<i>Kiss E.</i>) ...	59

E SZÁM SZERZŐI:

Baranyi József dr., főkertész, Magyar Állami Pincegazdaság (Budapest) — *Dimény Imre dr.*, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, c. egyetemi tanár, miniszter, Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium (Bp.) — *Guoth Ernő dr.*, ny. tudományos osztályvezető (Bp.) — *Kiss Eszter dr.*, tudományos munkatárs, Agrárgazdasági Kutató Intézet (Bp.) — *Lázár Vilmos dr.*, a mezőgazdasági tudományok doktora, egyetemi tanár (Bp.) — *Pálovics Béláné dr.*, főelőadó, Országos Tervhivatal (Bp.) — *Szederkényi Henrik*, tudományos főosztályvezető, Agrárgazdasági Kutató Intézet (Bp.) — *Tóth Sebestyén dr.*, tudományos munkatárs, Északkelet-Magyarországi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet (Kompolt).

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG 25 ÉVE

DIMÉNY IMRE dr.

Hazánk ebben az évben ünnepli a fasiszta uralom alól való felszabadulásának negyedszázados jubileumát. A felszabadulás a mezőgazdaságban forradalmi jellegű társadalmi, gazdasági és technikai fordulatok sorát indította el. Előtte a magyar mezőgazdaság termelési viszonyai és termelőerei egyaránt az elmaradottság jegyét viselték magukon. Óriási latifundiumok, félfundális termelési mód, nagyszámú agrárproletariátus, döntően emberi munkára és állati vonóerőre alapított gazdálkodás, alacsony, jóformán stagnáló termelési színvonal volt a jellemző.

Az első nagy társadalmi változást az 1945-ben végrehajtott *demokratikus földreform* jelentette, amelynek során 5,6 millió kh föld cserélt gazdát. Összesen 584 000 nincstelen agrárproletár és törpebirtokos jutott földhöz. A felszabadulás előtt a földterület 19,3%-a a 100 kh-on felüli birtokosok kezén volt. A földreform utáni átlagos birtoknagyság 5,9 kh lett.

A reformot követően mezőgazdaságunkban gyors fellendülés következett be, és 1949-ig lényegében sikerült helyreállítani a második világháború nagyarányú pusztításait. A termelés azonban ekkor még nem érte el a háború előtti színvonalat.

A gyors fellendülést követően — 1949-től a tömeges kollektivizálás megindulásáig, 1959-ig — a helyzetet lényegében a mezőgazdaság termelőerőinek stagnálása jellemezte. Az ötvenes évek elején a gazdaságpolitika az erőltetett ütemű iparfejlesztéshez szükséges erőforrások jelentős részét a mezőgazdaság akkumulációjából biztosította. Ez a körülmény nem tette lehetővé a mezőgazdaság termelőerőinek fejlesztését. A termelés színvonala a Magyar Szocialista Munkáspárt helyes agrárpolitikája eredményeként, a termelők anyagi érdekelttségének fokozottabb érvényesülése nyomán, 1957 után kezdett emelkedni.

A kollektivizálás tehát egy viszonylag visszamaradott, a termelési színvonal és felszereltség tekintetében lényegében stagnáló mezőgazdaságban ment végbe.

1949 és 1956 között — az elkövetett hibák ellenére — kibontakozott és kezdeti eredményeket ért el a termelőszövetkezeti mozgalom, létrejöttek a mezőgazdaság technikai fejlődését elősegítő gépállomások, kialakult az állami gazdaságok szervezete stb.

Az MSZMP Központi Bizottságának 1958. decemberi ülésén hozott határozata értékelte a párt ellenforradalom utáni gazdaságpolitikáját. Megállapította, hogy a politikai és gazdasági helyzet lehetővé teszi a termelőszövetkezeti mozgalom gyorsabb fejlődését, és meghatározta a szocialista átszervezés feltételeinek megteremtése érdekében folytatandó politika alapelveit.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésének történelmi jelentőségű feladatát — a termelés növekedése és a lakosság zavartalan élelmiszer-ellátása mellett — figyelemre méltóan rövid idő alatt sikerült megvalósítanunk. A mérleget az MSZMP VIII. kongresszusa 1962-ben vonta meg. Megállapította, hogy az 1958. decemberében kitűzött célokat a meghatározott időpont előtt elértük, hazánkban befejeződött a mezőgazdaság szocialista átszervezése.

A siker annak köszönhető, hogy érvényesültek az MSZMP agrárpolitikájának alapvető koncepciói. Az agrárpolitikai intézkedések megteremtették, fokozták a termelési kedvet. A termelőszövetkezetek önállóságának biztosítása a jövedelemelosztás és munkaszervezés területén, a szövetkezeti demokrácia érvényesítése, a szövetkezeti parasztság nyugdíjellátásának megvalósítása, a földjáradék kötelező fizetése, a háztáji gazdaságok támogatása stb. mind a termelés biztonságát, lendületes fejlődését segítették elő. Külön kiemelendők az új nagyüzemek szakemberellátásának megoldására vonatkozó intézkedések.

A IX. pártkongresszus az átszervezés befejezését követő néhány év fejlődésének említett tendenciáit jóváhagyta és elvileg is továbbfejlesztette. A mezőgazdasági termelőszövetkezeteknek, mint társadalmi-gazdasági alakulatoknak az állami vállalatokkal egyenrangúvá tétele, valamint a szövetkezeti földtulajdon és a szövetkezeti társadalmi érdekképviselő stb. létjogosultságának a kimondása megadta a lehetőséget a szocialista mezőgazdaság gyors fellendüléséhez.

A kollektivizálás után meggyorsult a mezőgazdaság termelőerőinek fejlődése. A szocialista átszervezés szükségszerűen kikapcsolta a kisüzemi termelőeszközök egy részét. Ez ugyan bizonyos kiesésekkel is járt, de a termelési viszonyok átalakulása ugyanakkor létrehozta a korszerű nagyüzemi mezőgazdaság és a termelőerők gyors fejlődésének feltételeit.

A mezőgazdaság termelőeszközeinek korszerűsítése, fejlesztése szükségszerűen a kiesző munkaerő és állati vonóerő pótlására szolgáló gépesítéssel, valamint a nagyüzemi gazdálkodás elemi feltételeihez szükséges épületek létesítésével kezdődött meg.

A fejlesztés további lépése a hozamokat közvetlenül növelő kémiai anyagok mennyiségének növelése, a műtrágya és a növényvédőszer-ellátás fokozása volt.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS NÖVEKEDÉSE

A termelés növekedése 1957 után gyorsult meg, és a tömeges átszervezés a szocialista nagyüzemi gazdaságok tevékenységének kialakulása nyomán következett be. A szocialista átszervezés után a fejlődés viszonylag gyors ütemű volt, általában megfelelt a mezőgazdasági termelés átlagos nemzetközi növekedésének. Jól szemlélteti ezt a helyzetet a mezőgazdasági termelés évi átlagos növekedésének alakulása, 1938 és 1956 között a mezőgazdasági bruttó termelés volumene évi átlagban alig 0,5%-kal növekedett, ugyanakkor ez a növekedési ütem 1957 és 1969 között elérte a 2,5%-ot.

A felszabadulás óta eltelt 25 esztendő alatt a magyar népgazdaság hatalmas fejlődésen ment keresztül. Iparunk a szocialista iparosítás eredményeképpen hatszorosára nőtt és jelenleg az ország keresőinek 33%-át foglalkoztatja. Fejlődésünkre az volt a jellemző, hogy az ipar növekedése gyorsabb volt, mint a mezőgazdaságé. Ennek eredményeképpen a mezőgazdaságnak — bár kiemelkedő eredményeket ért el — csökkent a társadalmi termék termelésében és a nemzeti jövedelemelőállításában való részvétele. Ezt bizonyítják az alábbi számok:

	1938. évben (%)	1950. évben (%)	1960. évben (%)	1968. évben (%)
A mezőgazdaság részesedése a társadalmi termék termeléséből	36,9 ^a	23,9 ^a	19,5 ^a	16,7 ^a
A mezőgazdaság részesedése a nemzeti jövedelem termeléséből	39,3 ^a	25,2 ^a	22,8 ^a	22,8 ^a
A mezőgazdasági keresők aránya az összes keresőből	50,0 ^b	52,0	40,9	29,7 ^c
Az élelmiszerek és élvezeti cikkek részesedése a lakosság összes fogyasztásából	55,9 ^a	55,0 ^a	50,2 ^a	49,0 ^a
A mezőgazdasági termékek kivitele az összes exportból	60,7 ^d	42,5 ^d	21,3	21,2

^a Folyóáron.

^b 1941. évi adat.

^c 1969. évi adat.

^d Számítási adatok.

A mezőgazdaság arányának csökkenése a társadalmi, gazdasági fejlődés természetes következménye — szerte a világon hasonló folyamat játszódik le. Annak ellenére van ez nálunk így, hogy az árrendszer torzító hatása a mezőgazdaság súlyát a valóságosnál kisebbnek, az iparét pedig nagyobbak tünteti fel.

A mezőgazdaság népgazdasági súlyát azonban a számszerű arányokon túl egyéb tényezők is meghatározzák. Ezek figyelembevételével pedig nyugodtan állíthatjuk: a mezőgazdaság jelentősége egyáltalán nem

csökkent és a közeljövőben sem fog csökkenni. Ezt ugyanis a lakosság növekvő életszínvonalához szükséges elegendő és jöminőségű élelmiszer megtermelése, az ország fizetési mérlegének kiegyensúlyozása, illetve a mezőgazdasági termékek kiviteli többlete révén szerzett devizamennyiségnek az iparfejlesztés céljára való felhasználása megköveteli.

A NÖVÉNYTERMELÉS NÖVEKEDÉSE

A mezőgazdaság két fő ágazata az elmúlt 25 év alatt egymástól eltérő módon növekedett. A növénytermelés volumene csak 1963 óta haladja meg tartósan a felszabadulás előtti színvonalat, míg az állattenyésztésből származó bruttó termelési érték 1954 óta nem esett a felszabadulás előtti színvonal alá.

A két fő ágazat eltérő fejlődési üteme következtében módosult a mezőgazdasági termelésen belül a fő ágazatok aránya: a növénytermelés súlya csökkent, az állattenyésztésé pedig nőtt. 1938-ban a mezőgazdaság bruttó termelési értékéből 63,4% jutott a növénytermesztésre, 36,6% pedig az állattenyésztésre; 1969-ben a növénytermesztés részesedése csak 60,3%-ot tett ki, az állattenyésztésé pedig 39,7%-ra nőtt, habár 1969-ben a növénytermesztés fejlődésének üteme újból gyorsabb volt az állattenyésztésénél.

A növénytermelés bruttó termelési értéke 1938 és 1969 között 31,4%-kal nőtt, ami évi 0,9%-os — tehát alacsony — növekedésnek felel meg. A növekedést nem egyenletes ütemű fejlődés, hanem ugrások, visszaesések jellemezték. A növénytermelés egészének fejlődése csak az utóbbi esztendőkből tartósan töretlen.

Jelentősen átalakult a növénytermelés szerkezete. Folyóáron számítva a növénytermelés bruttó termelési értékének megoszlása az egyes művelési ágak között az alábbiak szerint változott:

	1938. évben (%)	1950. évben (%)	1960. évben (%)	1969. évben* (%)
Szántó	81,7	77,4	78,8	73,4
Kert	1,7	4,9	3,4	3,6
Szőlő	5,5	8,5	8,8	12,3
Gyümölcsös	5,4	5,1	5,4	7,6
Rét	3,9	2,8	2,1	1,5
Legelő	1,7	1,2	1,3	1,4
Nádas	0,1	0,1	0,2	0,2
Növénytermelés összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

* Előzetes adatok alapján.

A szántóföldi növénytermelés bruttó termelési értéke viszont 1938 óta — az utóbbi két-három év kivételével — minden évben lényegében az 1938. évi szinten maradt.

E látszólagos mozdulatlanság mögött azonban komoly változások zajlottak le, amelyek végső soron kiegyenlítették egymást.

Jelentősen nőtt a szántóföldi növénytermesztésen belül az intenzív kultúrák aránya. Az egyes növényfajták között pedig mind nagyobb teret nyertek a nagyobb hozamú, a korszerű művelést, a nagyobb anyagi-műszaki ellátást jobban megháláló nemesített növényfajták.

A növénytermelés hozamai főként a szocialista átszervezés után nőttek, mert a termelés anyagi-műszaki eszközei a háború befejezése és az átszervezés közötti időszakban csak igen szűkösen álltak rendelkezésre.

Sok évi súlyos gond után 1964-től kezdve megoldottuk a lakosság hazai terméskből való kenyérgabona-ellátását. Ehhez az eredményhez a vetésterület optimális kialakítása, főként azonban a termelés színvonalának intenzív fejlesztése segített. 1969-ben minden korábbi meghaladó, 38 millió mázsás* rekordtermésünk volt kenyérgabonából. Emelkedett a takarmánygabona és a kukorica átlagtermése is, s ez egyidejűleg kismértékű vetésterület-növekedéssel is együtt járt. A kukorica átlagtermésének növekedéséhez — a búzáéhoz hasonlóan — a nagy genetikai értékkel rendelkező hibridek, a műtrágyák alkalmazása és a komplex gépesítés segített hozzá.

Az ipari növények egységnyi területre jutó hozama is komoly emelkedést mutat, és ez egyszersmind nagymértékben területnövekedéssel is párosult.

Nem számolhatunk be viszont számottevő fejlődésről a szalastakarmány-termesztés és a rét-legelő termelési színvonalával kapcsolatban.

A második ötéves terv időszakában, majd ezt folytatva a harmadik ötéves tervben is jelentős lépéseket tettünk a termelés szerkezetének a belterjesség felé való átalakítása érdekében. Az átszervezés befejezése után 1969-ig kereken 110 ezer kh gyümölcsöst telepítettünk, zömében az állami gazdaságokban és termelőszövetkezeti közös gazdaságokban. Hasonló növekedést értünk el szőlőterületünk fejlesztésében is, ahol az elhanyagolt, nagyüzemi művelésre alkalmatlan, a korszerű gépek használatához nem megfelelő fajtájú szőlőterületeket váltottuk fel korszerű, gépesíthető, nagyüzemi telepítésekkel.

A kertészeti kultúrák termelése a felszabadulás előttihez képest az elmúlt 25 esztendő időszakban töretlen fejlődést mutat. Az 1938. évihez viszonyítva a növekedés üteme megközelíti az évi 3%-ot. A növénytermelés termelési értékének növekedése, az 1938. év termeléséhez viszonyítva, 1968-ig túlnyomórészt a kertészeti kultúrák termelésének növekedéséből eredt. Nem kielégítő viszont az utóbbi esztendőekben a zöldségtermelés fejlődésének lendülete, holott ez az ágazat termeli konzerv- és hűtőiparunk alapanyagát, fedezi a lakosság szükségletének jelentős részét, s exportunkban is számottevő helyet foglal el.

* Takarmánybúzával együtt.

AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS FEJLŐDÉSE

A lakosság ellátására, a népgazdaság és a külkereskedelem céljaira termelt áruk túlnyomó része, de legalább fele az állattenyésztésből származik. Mezőgazdasági területünknek majdnem 60%-át takarmánytermeléssel, tehát közvetve állati termékek előállításával hasznosítjuk. Az állattenyésztés termelésének állatfajonkénti összetétele az elmúlt 25 esztendőben alapvetően nem változott, bár a baromfitenyésztés aránya növekedett. Az összes termelési érték 1938-hoz képest 1969-ig 50%-kal lett nagyobb. Ehhez a fejlődéshez jelentősen hozzájárult az ígásállat-állomány jelentékeny részének haszonállatokra történő kicserélése, de nem kis mértékben az állomány minőségi javítása és az állatok hasznosításának meggyorsítása.

Az állattenyésztés fejlődésében négy, egymástól jól elkülöníthető időszak különböztethető meg. Az állattenyésztés bruttó termelési értéke az 1949–1953-as években még közel 10%-kal kevesebb volt, mint 1938-ban, az 1954–1957. években 4%-kal, az 1958–1963. években 25%-kal, az 1964–1969. években pedig 40%-kal haladta meg az 1938. évit. Az állattenyésztés egyes ágazatainak fejlődése mind mértékét, mind a növekedés időszakát tekintve jelentős különbséget mutat.

Az állattenyésztés szerkezetében bekövetkezett változást az állattenyésztés bruttó termelési értékének szerkezete (folyóáron) reprezentálja:

	1938. évben (%)	1950. évben (%)	1960. évben (%)	1969. évben* (%)
Szarvasmarha	35,7	29,6	34,9	33,7
Sertés	35,3	41,7	36,2	36,0
Juh	3,4	2,6	3,1	4,5
Ló	3,7	3,2	0,3	0,3
Baromfi	19,9	21,5	24,2	23,4
Egyéb	2,0	1,4	1,3	2,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

* Előzetes adatok alapján.

Szembevetendő a lótenyésztés visszaesése és a baromfitenyésztés arányának számottevő növekedése, de nőtt a juh- és a sertéságazat termelési értékének részaránya is.

A szarvasmarha-tenyésztés bruttó termelési értékének volumene az 1938. évi szintet csak 1957-ben érte el, az ezt követő évben viszont már mintegy 20%-kal meghaladta azt, s lényegében csak 1965 óta emelkedik jelentősen e fölé.

A felszabadulás után a sertés-tenyésztés érte el leghamarabb a háború előtti színvonalat. Fejlődése azonban — a takarmánytermeléssel kapcsolatos jövedelmezőségi összefüggések miatt — nem volt egyenletes. Napjainkban teszünk erőfeszítéseket a korszerű technológia bevezetésére.

A *baromfitenyésztés* lassú kezdeti fejlődése után erőteljes és viszonylag egyenletes fejlődéssel a felszabadulás előtti helyzethez képest a legnagyobb mértékű növekedést érte el. A baromfitenyésztésben az utóbbi években elért gyors ütemű fejlődés összefügg a nagyüzemi baromfitenyésztés megszervezésével. E folyamat további előrehaladása a termelés jelentős növekedését vonhatja maga után.

A növénytermesztés és állattenyésztés fejlődése, főként pedig az áruként értékesített termékek mennyiségének növekedése, biztos alapot adott az élelmiszeripar gyorsabb ütemű fejlődéséhez is. Az élelmiszeripar termelése 1950—1969 között megkétszereződött.

A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI

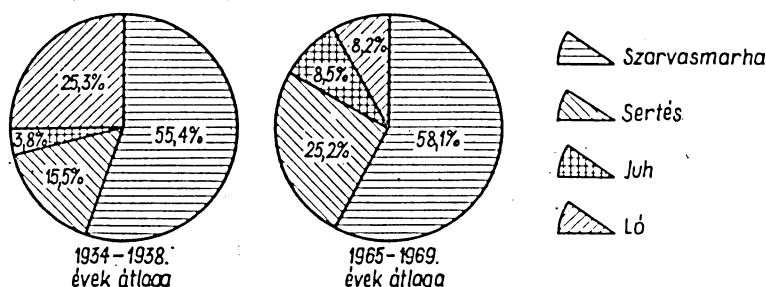
A mezőgazdasági termelés szerkezete — mint erre már az előzőkben utaltam — *intenzív irányban* változott, növekedett az állattenyésztés súlya. A növénytermesztés szerkezetén belül is intenzív irányú változások következtek be. Ezt jól szemlélteti a *művelési ágak arányának* változása:

	1934—1938. évek átlagában	1961—1965. évek átlagában	1965—1969. évek átlagában
	a művelési ágak aránya (%)		
Szántó	60,3	55,0	54,5
Kert, gyümölcsös, szőlő	3,4	5,5	6,0
Rét	7,1	4,8	4,5
Legelő	10,5	10,0	9,4
Erdő	11,9	14,8	15,5
Nádas	0,3	0,3	0,3
Művelés alól kivett terület	6,5	9,6	9,8
Összes terület	100,0	100,0	100,0

A változás lényege tehát a mezőgazdaságilag megművelt terület és ezen belül a szántóterület, továbbá a rét és legelő arányának csökkenése, az intenzív kertészeti kultúrák és az erdőterületek arányának növekedése. A *vetésszerkezet átalakulását* a következő adatok mutatják:

	1934—1938. évek átlagában	1961—1965. évek átlagában	1965—1969. évek átlagában
	a vetésterület aránya, a szántóterület %-ában		
Gabonafélék összesen	73,3	62,5	62,6
Ebből: búza	28,8 ^a	20,6 ^a	23,7
kukorica	20,8	24,7	24,5
Ipari növények	1,4	3,5	3,1
Burgonya	5,2	4,3	3,4
Zöldségfélék	1,1	2,2	2,4
Egyéb növények	—	6,1	5,9
Takarmánynövények összesen	14,4	18,8	18,9

^a Takarmánybúza nélkül.

1. ábra. Az egyes állatfajok százalékos részesedése az összes számosállat létszámából

A változás jellemzője a munka- és az eszközigényesség, a belterjesség, az abrak- és tömegtakarmányok irányába történő haladás, az egységnyi területről nagyobb termelési értéket biztosító növények arányainak a növekedése.

Az állatállomány szerkezeti átalakulását az 1. ábra mutatja be.

A törzsbarmfi-állomány 1938-ban 17,6 millió, az 1966-1968. évek átlagában pedig 30,6 millió volt.

Jellemző, hogy a lóállomány aránya egyharmadára csökkent; a szarvasmarha arányának növekedése jórészt ebből adódott. Jelentősen megnőtt az abrakfogyasztó sertés- és barmfiállomány aránya, mérsékelten és egyenetlenül, de megnövekedett a szarvasmarha-állomány is (a tehénlétszám azonban csökkent). A juhállomány — a gyapjútermelés, majd az utóbbi években a hús iránti igények kielégítése érdekében — közel megkétszereződött.

A mezőgazdasági termelés emelkedési színvonalának alakulását jól érzékeltetik azok a változások, amelyek a területegységre, illetve az egy állatra jutó hozamok terén bekövetkeztek.

A főbb növények termésátlaga — összehasonlítva a felszabadulás előtti színvonallal — a következőképpen alakult:

	1934-1938. évek átlagában a termésátlag (q/kh)	1965-1969. évek átlagában a termésátlag (q/kh)
Búza	7,9	14,1
Kukorica	11,4	17,7
Cukorrépa	118,4	186,1
Burgonya	41,9	55,9
Lucernaszéna	24,3	22,7

A mezőgazdaság szocialista átszervezése után meggyorsult fejlődés eredményeképpen tehát az 1964-1969. évek átlagában búzából, kukoricából és cukorrépából általában 50%-kal nagyobb termést takarítottunk be, mint a felszabadulás előtt; ugyanakkor azonban nem kielégítő a burgonya és a lucernaszéna átlaghozama. Feladataink ezen a téren sürgetőek.

Számottevően javultak az állattenyésztés fajlagos hozamai is. Erről az alábbi adatok adnak áttekintést:

	1934—1938. évek átlagában az állattenyésztés fajlagos hozamai	1965—1969. évek átlagában az állattenyésztés fajlagos hozamai
Egy tehénre jutó tejhozam (l)	1586 ^a	2392
Egy tehénre jutó hústermelés (kg) ^b	105	382
Egy anyakocúra jutó hústermelés (kg) ^b	277	1425
Egy tyúkra eső tojástermelés (db)	66 ^a	101

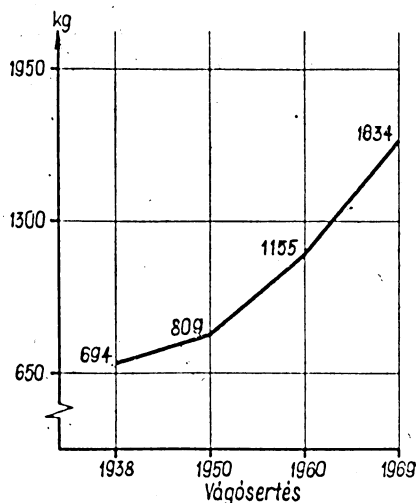
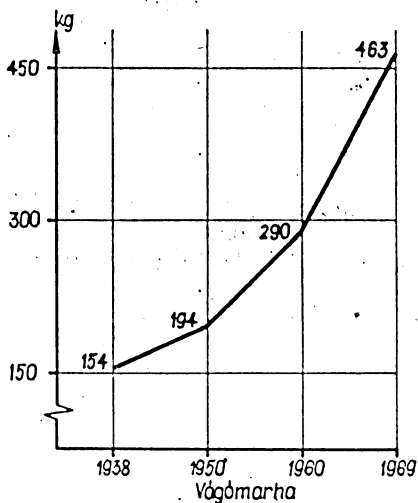
^a 1938. évi adat.

^b Levágott állatok csontos húsmennyisége az élőállat-kivitellel együtt. Húskészítmények csontos-hús-súlyra átszámítva.

Az állattenyésztés hatékonyságának növekedése megmutatkozik az egy anyaállatra jutó termelés átlagos évi növekedésében: a felszabadulás előttihez képest a vágómarha-termelés háromszorosára, a vágósertés-termelés pedig két és félszeresére növekedett. Az adatokat a 2. ábráról olvashatjuk le.

Végül is a mezőgazdasági termelés színvonalát jól szemlélteti az *egy főre jutó termelés alakulása*, hiszen ez ad tájékoztatást arról, milyen mértékben tudjuk a lakosságot ellátni mezőgazdasági termékekkel, illetve mennyi felesleget tudunk termelni.

A főbb termékekből az egy főre jutó termelést (január 1-i népességre számítva) a következő oldalon bemutatott táblázat tartalmazza.

2. ábra. Az egy anyaállatra jutó átlagos évi termelés (az 1938. évi adatok márciusi állatállományra vonatkoznak, az 1969. évek pedig a várható adatok alapján számítottak)

	1938. évben az egy főre jutó	1950. termékmennyiség (kg)	1960.	1969.*
Kenyérgabona	386	307	213	321
Takarmánygabona ^a	409	277	470	566
Vágóállat	83	90	107	131
Ebből:				
vágósertés	47	53	59	69
vágóbaromfi	18	14	15	24
Tehéntej ^b	169	151	180	182
Tojás ^c	93	107	185	253

* Várható adatok alapján számítva.

^a Kukoricával együtt.

^b Literben.

^c Darabban.

Ezek szerint az egy főre számított kenyérgabona-termelés jelenleg megközelíti, takarmánygabonából 40%-kal, vágóállatból 60%-kal, ezen belül vágósertésből közel 50%-kal, vágóbaromfiból 33%-kal, tojásból pedig 170%-kal meghaladja a felszabadulás előtti színvonalat.

A MEZŐGAZDASÁG TERMELŐERŐINEK GYARAPODÁSA

Gyökeres átalakuláson mentek keresztül a felszabadulás óta eltelt 25 év alatt a mezőgazdaság termelőerei is. A változások lényege, hogy a felszabadulás előtt lényegében emberi munkaerőre és igaerőre alapított mezőgazdaságba *behatolt az ipar*, a korszerű technika. A változás irányát jellegzetesen mutatja a mezőgazdaság összes ráfordításaiban az ipari termékek arányának növekedése. 1938-ban a mezőgazdaság összes ráfordításainak csak 18,3%-a származott az iparból, 1968-ban pedig már majdnem a fele, 48,8%.

A fejlődés következtében uralkodóvá vált a *gépi vonóerő*. A felszabadulás előtt a mezőgazdaságban felhasznált összes vonóerőnek csak 6%-át adták a gépek, jelenleg több mint 80%-át.

A mezőgazdaság termelőerőinek nagyobb ütemű fejlesztése a szocialista átszervezés időszakában, illetve azt követően indult meg. Ez a tény abban is kifejezésre jutott, hogy a 60-as években *a mezőgazdaság a népgazdaság összes beruházásaiból megközelítően 20%-ban részesedett*, szemben az 50-es évek alig 12–14%-os részesedésével.

A szocialista átszervezés utáni években a mezőgazdaság egyes ágazataiban gyorsan létrehoztuk az *alapberuházásokat*. A beruházási lehetőségek mellett azonban nem volt mód az ún. *járu lékos beruházások* egyidejű megvalósítására, amire a jelenlegi és a következő időszakban is nagy gondot kívánunk fordítani. A mezőgazdaságba befektetett eszközök jelentős hányada nem jelentett termelési kapacitásbővítést, hanem csupán a szocialista átszervezés következtében a termelésből kiesett kisparaszti állóeszközök pótlását szolgálta.

Jelentősen megnövekedett a *mezőgazdaság anyagi-technikai bázisa*. A korszerű mezőgazdasági termeléshez szükséges gépek, berendezések, meliorációs munkák és kémiai eszközök kiterjedt alkalmazására azonban csak a szocialista átszervezés után kerülhetett sor.

A mezőgazdaság technikai bázisának átalakítására csak néhány jellemző adatot említek meg.

A felszabadulás előtt alig 7000 traktor dolgozott a magyar mezőgazdaságban, ma a traktorok száma meghaladja a 69 000-et. Kombájn jelenleg több mint 10 000 dolgozik. A második világháború előtt csak 24 000 kh-on folyt öntözéses gazdálkodás, ma pedig kereken 700 000 kh-ra tehető az öntözött területek nagysága. A felszabadulás után 1,8 millió ha-on végeztünk talajjavítást.

Ugrásszerűen megnövekedett a műtrágya-felhasználás. A felszabadulás előtti időben a mezőgazdaságilag megművelt területeken kh-anként csak 1 kg műtrágya hatóanyagot használtunk fel; jelenleg ez az érték eléri az 59 kg-ot. Hatalmas léptekkel haladt előre a növényvédelem: évente 2–2,5 millió kat. holdon végzünk vegyszeres gyomirtást.

A TERMELÉSI VISZONYOK FEJLŐDÉSE

A mezőgazdaság termelési viszonyaiban bekövetkezett nagyarányú átalakulásról már a bevezetőben szólottam. Szocialista nagyüzemeink, a mezőgazdasági termelőszövetkezetek és állami gazdaságok egyre erőteljesebben fejlődnek, egyre inkább korszerű technológiával dolgozó, modern nagyüzemekké válnak.

Szocialista mezőgazdaságunk fejlődésében jelentős mérföldkő az 1967-ben megalkotott *termelőszövetkezeti törvény, valamint a földtulajdon és földhasználat továbbfejlesztéséről szóló törvény*. Ezek a törvények abból az alapelvől kiindulva szabályozzák a szövetkezetek működését, hogy a szövetkezet egyrészt az önkéntesen társult dolgozó parasztok társadalmi szervezete, másrészt, hogy a szövetkezeti gazdaság olyan szocialista nagyüzem, amely vállalati jellegű gazdálkodást folytat.

Szocialista építésünk során arra törekszünk, hogy *a dolgozó emberek életviszonyait* következetesen tovább javítsuk, kedvező légkört teremtsünk alkotó kezdeményezésük kibontakozásához. Ennek a megvalósítását szolgálják a termelőszövetkezeti tagok nyugdíjellátására, továbbá a betegségi és szülési segélyezésre vonatkozó intézkedések is. Ezek az intézkedések a nyugdíj és a betegségi segély mértékét a közös gazdaságokban ledolgozott munkaidőtől és az elért keresetektől függően szabályozzák — hasonlóan, mint az állami gazdaságokban, illetve az ipari üzemek dolgozóinál. A korábbi különbségek megszűnése szilárdítja a szövetkezeti gazdaságok munkaerőhelyzetét és e tekintetben is erősíti a szövetkezeti gazdálkodás vállalati jellegét. Kielégíti a szövetkezeti parasztoknak azt az igényét, hogy a szociális ellátás tekintetében ne legyenek hátrányosabb helyzetben az állami vállalatok dolgozóinál.

Feladataink megoldásához nagy erőforrást jelent a szocialista nagyüzemekben egyre jobban kibontakozó *szocialista munkaverseny*.

Az elmúlt esztendőekben és jelenleg is a feladatok megoldásából jelentős részt vállaltak és vállalnak a *szocialista brigádok*, brigádtagok. 1960-ban még csak néhány, 1963-ban már pár száz kollektíva tűzte célul a szocialista cím megszerzését. 1969-ben az állami gazdaságokban 2120 szocialista brigádban 32 000, a termelészövetkezeteinkben pedig 3537 kollektíva 53 000 tagja határozta el a kitüntető cím megszerzését. A brigádok megtalálhatók a szántóföldi termelésben, az állattenyésztésben, a gépesítésben és a kiegészítő üzemágakban is. Öröndetes jelenség, hogy mind több fiatal és nő dolgozik szocialista brigádokban.

A szocialista brigádok munkájának eredménye különösen két vonatkozásban figyelemre méltó.

Az egyik az, amely mérhetően és igazolhatóan megmutatkozik a munka termelékenységében. A másik figyelemre méltó jelenség, hogy a szocialista brigádok sokat tettek és tesznek az élet- és munkakörülmények állandó formálása érdekében. Nemcsak a termelésből, az önképzésből veszik ki részüket, de emberségből is jelesre vizsgáznak. Törődnek az idősebbekkel, foglalkoznak a fiatalokkal, részt vesznek a községgazdasági feladatok megoldásában.

Mezőgazdaságunk sikereiben nagy szerepet játszottak a népgazdasági tervezés és irányítás munkájának tökéletesítésére tett erőfeszítéseink. Ez a munka szorosan összefügg pártunk gazdaságpolitikájával, s annak továbbfejlesztésére irányul. A *gazdaságirányítás átfogó reformjának* alapvető célkitűzése, hogy megszilárdítsa a központi tervgazdálkodást, a népgazdasági terv hatékony végrehajtásában anyagilag és erkölcsileg jobban érdekeltté tegye a vállalatokat, a dolgozókat.

Gazdaságirányítási rendszerünk — az eddigi tapasztalatok azt igazolják — helyes irányba befolyásolja a vállalatokat gazdasági döntéseikben, és jobban érdekeltté teszi őket a fogyasztók igényeihez való hatékonyabb igazodásban.

Az 1969. év eredményei is tükrözik azt a fejlődést, amelynek az új gazdaságirányítási rendszer által létrehozott közgazdasági környezet az egyik fontos tényezője. A nagyobb vállalati önállóság és érdekelttség, valamint a megnövekedett anyagi-műszaki bázis, a mind általánosabbá váló magasabb fokú szaktudás és az alkotó kezdeményezéssel párosult szorgalom — kihasználva a kedvező időjárás adta lehetőségeket — eredményeképpen, a mezőgazdaság termelése 1969-ben mintegy 6%-kal növekedett.

A korszerű szocialista mezőgazdaság megteremtéséhez, a magyar mezőgazdaság termelési színvonalának emeléséhez *sokoldali segítséget nyújtottak a Kölsönös Gazdasági Segítség Tanácsában tömörült szocialista országok*, ezek közül is elsősorban a Szovjetunió. Sikereinket nem kis mértékben ezek a közös erőfeszítések tették lehetővé. Megítélésem szerint továbbra is ilyen módon tudunk mezőgazdaságunkban újabb sikereket elérni.

A baráti országok segítségével tette lehetővé, hogy újonnan alakult mezőgazdasági termelőszövetkezeteink hozzájussanak az alapvető gépi technikához. Például 1959 és 1962 között — a mezőgazdaság szocialista átszervezése éveiben — kereken 24 ezer traktort, valamint nagy mennyiségű egyéb mezőgazdasági gépet vásároltunk a baráti országoktól.

*

Visszapillantva mezőgazdaságunknak a felszabadulás utáni 25 esztendőben elért eredményeire, megállapítható, hogy történelmi jelentőségű tetteket hajtottunk végre.

Az elmaradt technikával dolgozó, kizsákmányoláson alapuló mezőgazdaságot gyökeresen átalakítottuk és létrehoztuk a korszerű, szocialista nagygazdaságokat. Ez a változás olyan történelmi utat jelent, amelyhez hasonló fejlődés azelőtt évszázadokon át nem volt. Sikereink tehát nagyok és azokra méltán vagyunk büszkéek. Nem szabad azonban megelégednünk arról, ami előttünk áll. Szocialista hazánk fejlődése, a nép életszínvonalának növekedése még nagyobb teljesítményeket vár mezőgazdaságunktól. Arra kell törekednünk, hogy a korszerű termelési módszerek széles körű elterjesztésével további, az eddigieknél nagyobb eredményeket érjünk el; javítsuk a mezőgazdasági termelés gazdaságosságát, és lehetőségeinket kihasználva érjük el, hogy mezőgazdaságunk a lakosság élelmiszerigényét mind választékban, mind mennyiségben és minőségben maradéktalanul kielégítse.

В прошедшую четверть века мы коренным образом перестроили сельское хозяйство, 25 лет назад еще работающее при отсталой технике, основывающееся на эксплуатации, и создали современное, социалистическое сельское хозяйство, которое обеспечивает население страны пищевыми продуктами и в значительной мере способствует получению положительного внешнеторгового сальдо. Автор определяет важнейшие остановки этого исторического пути и анализирует источники результатов, указывает на появляющиеся задачи.

Wir haben unsere Landwirtschaft die vor 25 Jahren mit rückständiger Technik versehen und auf die Ausbeutung der Landarbeiter gebaut war, im vergangenen Vierteljahrhundert grundlegend umgestaltet. Es wurde eine zeitgemäße, sozialistische Landwirtschaft geschaffen die unsere Bevölkerung mit Lebensmitteln versorgt und im bedeutenden Masse zu unserer aktiven Aussenhandelsbilanz beiträgt. Der Verfasser hat die wesentlichen Stationen dieses geschichtlichen Weges gekennzeichnet und die Quellen der Erfolge analysiert. Zum Schluss wurden noch auf die bevorstehenden Aufgaben in der Landwirtschaft hingewiesen.

Hungarian agriculture, having twentyfive years afore been based on exploitation and working yet with backward methods was radically transformed in course of the last quarter of the century and an up-to-date socialist agriculture was brought into existence which is able to supply the population of this country with foodstuffs and to afford considerable contribution to the positive balance of foreign trade. Major stages of this historical way are described and resources of success analyzed by the author. Also tasks to be performed in the forthcoming period are indicated.

A MEZŐGAZDASÁGI KIADÓ ÚJ KÖNYVEIBŐL

Mihályfalvy István:

Öntözéses kettőstermesztés

Igen gyakori nálunk a takarmány-szűkössé esztendő. Pedig állatállományunk — különösen a szarvasmarha-állomány — fejlesztését rendkívül érzékenyen érintik a takarmányinséges esztendők. Meg lehet-e hazánkban is teremteni a biztos takarmánybázist? Melyek ennek alapvető eszközei? Elsősorban az öntözéses kettőstermesztés. Ennek módszereire, kérdéseire kapunk kimerítő választ a több évtizedes kutatómunkán és gyakorlati tapasztalatokon nyugvó könyvből, ismeretve a hazai öntözéses kettőstermesztés helyzetét, jelentőségét és lehetőségeit. Melyek a kettőstermesztés természeti és termesztési feltételei? Milyen módjai vannak a kettőstermesztésnek? Ezt fejtegeti a szerző. Megismerkedünk azokkal a biológiai adottságokkal, agro- és öntözéstechnikával, amelyek a szántóföldi növények, elsősorban a szűles takarmányok másodvetésének sikerességét alapvetően befolyásolják. Képet kapunk a másodvetésű zöldtrágyanövények termesztési feltételeiről, alkalmazási területeiről stb. is. A könyv nem csupán a mit, mikor, hogyan kérdésekre válaszol, hanem a kérdések forint-oldalát is boncolja. Mindezt tapasztalati és kísérleti adatokkal bőségesen alátámasztja. (170 oldal, ára fűzve 16,— Ft.)

Tarts István:

Gyümölcsfélék trágyázása

A könyv a szerzőnek nagyobbbrészt saját kísérleti munkáin alapuló következtetéseit tartalmazza. Üzemi gyümölcsöseink szinte teljesen átalakultak az utóbbi évtizedben és elsősorban a tápanyag-ellátásra vonatkozóan van szükségük megfelelő útmutatásra. A szerző hangoztatja azt az álláspontját, hogy a gyümölcsfák nem tápanyagigényes növények, s az igen nagy műtrágyaadagokat nem hasznosítják, azok felhalmozódnak a talajban vagy kárba vesznek. A szerző ezt a kérdést több oldalról közelíti meg,

és mindegyikről erre az eredményre jut. Hangsúlyozza azonban, hogy nem a trágyázás ellen beszél, csak a túlságosan nagy műtrágya-mennyiségek felesleges pazarlása ellen. Ugyanakkor megállapítja, hogy inkább a nem trágyázás, s még inkább a nem okszerű és szakszerű trágyázás, valamint a műtrágyák hanyag és szakszerűtlen kezelése okoz gondot. (Kb. 200 oldal, ára fűzve 17,— Ft.)

Szabó János—Kovács Imre:

A legelőgazdálkodás zsebkönyve

A szerzők a legelőgazdálkodás leírásában szakítanak a hagyománnyal. Nem az eddig általános gondolatmenetet követik könyvükben, nem a botanikai és a termőhelyi ismeretekre helyezik a fő hangsúlyt, hanem a gazdasági eredményekre, a termelés sikerére. Ebből következik új — az eddigétől eltérő — szemléletük, mely kihat az anyag tárgyalási módjára, fölépítésére, szerkezetére is. A tárgyalás során foglalkoznak a legelő trágyázási, ápolási, művelési kérdéseivel, a legelőöntözéssel, a legelőn folyó munka üzemszervezési kérdéseivel, a személyi feltételekkel és külön részben a legelők hasznosításával. (Kb. 200 oldal, ára fűzve kb. 14,— Ft.)

Kerekes József:

Gyógynövénytermesztés

A könyv a gyógynövénytermesztés gyűjtőcím alatt gyógy-, fűszer- és illóolajos növények megismertetésével, termesztésével, gyűjtésével, feldolgozásával és felhasználásával foglalkozik. A tartalomról: a gyógynövények csoportosítása; a termőhely megválasztása; jelentősebb termesztő tájaink; szaporítóanyag, nemesítés; a gyógynövények és a nagyüzemi gépesítés; vegyszeres gyomirtás; vetés-szerkezet, vetéslorgó; gyűjtés és előkészítés a feldolgozásra; szárítás; illóolaj-lepárlás; raktározás, minősítés, csomagolás; raktári kártevők; a gyógynövények részletes ismertetése. (Kb. 348 oldal, ára fűzve kb. 30,— Ft.)

vizsg
közé
tekin
izzó
gyar
írta
hibá

saság
korn
kalap
keze
kell
vala
letár
szerz
dikta
para
gyar
félfe
olyan
„Ha
mara

pont
Lenin
len I
most
műve